

Mededelingen Heemkring Haaltert

4e jaargang – nr. 1

VAN DE REDAKTIE

Je kijkt verwonderd op !

Een nieuw tijdschrift ? Ja en neen. Het is het Mededelingsblad van onze Heemkring, doch in een nieuw kleedje.

Deze "betere" uitgave kunnen wij aanbieden dank zij de steun van onze leden. Wij hopen dat de presentatie prettig overkomt.

Nog even dit : is je lidmaatschapsbedrag voor 1984 reeds geregeld ?

Nog niet ? Doe het dan onmiddellijk, zo mis je geen enkel nummer.

Het bedrag van 150 fr. of minimum 300 fr. voor steunende leden (en die hebben wij nodig !) mag je overschrijven op rekening

43-5083061-63 van Heemkring Haaltert.

En waarom niet ons tijdschrift tonen aan je vrienden, misschien interesseert het hen ook !

MEDEWERKERS GEVRAAGD !

Wellicht bezitten of weten leden van de HK. interessante gegevens en/of documenten over ons dorp.

Waarom dit niet publiceren in het tijdschrift ? Jaag de mot er uit en laat je documenten het licht zien !

Wie kruipt er in de pen ? Eventueel maken wij het artikel persklaar en ... alles wordt terugbezorgd ! Wij zeggen reeds hartelijk dank.

HET TONEELLEVEN TE HAALTERT BEGIN 19° EEUW

Graag willen wij dit cultureel gebeuren in volgende uitgaven belichten.

Tot heden zijn ons vier gezelschappen bekend, nl. :

Kunst en Vermaak (1890-1914)

Nooit Gedacht (1926-1937)

Onder Ons

Toneelpret 1942-1959)

Wie kan helpen ?

De artikelen verschijnen onder verantwoordelijkheid van de schrijver.

Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaandelijke toestemming van de auteur.

De wijknaam Terjoden (11)

OP ZOEK NAAR DE OORSPRONG ERVAN

"Ten Broeke" gekend sinds ?

Het is bij de reeds meermalen aangehaalde Fr. De Potter en Jan Broeckaert, in hun geschiedenis der gemeenten van Oost-Vlaanderen dat we de oudst gekende aanhaling vinden voor het goed "Ten Broeke", waar ze schrijven "Het was reeds gekend in 1473 en behoorde toen aan jonkvrouw Joanna Oudaerts, weduwe van Jan van der Dilft te Antwerpen, die het ten gemelden jare, voor den gebruikelijken termijn van negen jaren, in huur gaf aan Cornelis Meganc, mits de jaarlijkse som van 29 pond groote Vlaamse munt,...."

In een reeds verschenen nummer van dit tijdschrift, 2e jaargang, nr. 3 hebben wij zelf gesteld dat voordien reeds, Peter van der Dilft op Ten Broeke verblijf hield. We weten dit niet rechtstreeks uit door ons geraadpleegde oude akten, staten van goed, of wat dan ook van die aard, ook niet omdat het vermeld wordt in een of ander werk - maar kwamen er toe door deductie. (d.i. afgeleid uit andere gekende gegevens). Wij herinneren even :

- 1° Volgens bovengeciteerde auteurs wordt Catharina van den Broeke eigenaarster genoemd van de Helle, omvangrijke landbouwgronden omvattend, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van ten Broeke, aan de westelijke zijde, net buiten de omwalling gevormd door de Bonte beek, in 1405.

- 2° In "La Noblesse de Belgique" van baron de Stein d'Altenstein, vernemen we, dat deze Catharina een van Liedekerke is, genaamd van den Broeke, een belangrijke aanwijzing die we voordien niet hadden, waardoor we weten dat ze ergens een plaats moet innemen in een tak van de adellijke, zeer uitgebreide familie van Liedekerke - en naar voorgaand gegeven is dit in de tweede helft van de 14e eeuw.

→ 3° In hetzelfde werk vernemen we dat Catharina de echtgenote is van Peter van der Dilft.

- 4° Het is steeds aan afstammelingen uit dit huwelijk dat tot in het eerste vierde der 18e eeuw het goed ten Broeke bleef toebehoren, laatst aan Maximiliaan Eugene van der Dilft, heer van Ten Broek, kapitein, later schepen van Leuven van 1704 tot 1712, daarna burgemeester van dezelfde stad van 1717 tot 1721 - gehuwd met Anna Francisca de San Victor. Een datum voor het huwelijk van Peter en Catharina ontbreekt ons spijtig genoeg. Uit wat voorafging kunnen we nu echter afleiden :

a) dat de naam van het goed en de toegevoegde familienaam van den Broeke - toegevoegd aan de reeds bestaande familienaam van Liedekerke bij Catharina - rechtstreeks in verband staan tot elkaar, en dat genoemde echtelingen dus reeds verblijf moeten gehad hebben op het goed

b) daar Catharina in 1405 reeds blijkt eigenaarster te zijn van de hierbij aansluitende Helle is het bijna zeker dat ze ook dan reeds op Ten Broeke verbleven.

- 5° De jongere broer van Peter, nl. Jan, had het reeds in 1352 tot ontvanger van Vlaanderen gebracht. Ons lijkt het vanzelfsprekend dat Peter, die ouder is en reeds een stuk levensweg had afgelegd; toen reeds lang gehuwd moest zijn en dus op Ten Broeke verbleef. Deze veronderstelling uit de gekende gegevens afgeleid, krijgt haar bevestiging, wanneer we in de genealogische nota's van de van der Dilften het volgende gegeven aantreffen :

- 6° "Walraven vander Dilf heer van Borchvliet en Hoegheyden en Jan vander Dilf son frère partechent les biens de Gheertruyde vander Dilf, vrouwe van Borchvliet harer nichten.

Jan aura 1/3 des biens de Merschen - ensuite thof metten huys, gracht, gen (afkorting voor genaamd) thof Broeke buyten Aelst ende petrie van Welle". Dit is gedateerd 1425.

Daar staat ons "Mottekasteel" reeds in 1425, dit is zona 50 jaar vroeger dan de ons oudstgekende aanhaling. Vermits Gheertruyde slechts 1/3 van deze goederen nalaat aan Jan, kunnen we hieruit afleiden dat ze heel waarschijnlijk slechts voor 1/3 eigenaarster was. Vermits Peter van der Dilft daar echter verbleef met Catherina was ook hij waarschijnlijk mede-eigenaar voor een overig derde of zelfs voor 2/3. Daar het goed reeds in 1425 tot het gemeenschappelijk erfgoed der van der Dilften behoorde, moet het nog van vroegere datum zijn. Wij zien dan ook voor mogelijk, dat Godfried van der Dilft, vader van Peter, ridder, markgraaf, later raad van de graaf van Vlaanderen - Lodewijk van Male - ruwaard van Antwerpen, hier reeds over begane paden reed. Hij had én als ridder, én als markgraaf de dubbele plicht ten dienste te staan van zijn leenheer, de grenzen helpen veilig te sellen. Eerst was dat ten dienste van zijn schoonvader hertog Jan III van Brabant. Toen hij zich na diens dood tegen diens opvolgster Joanna en haar echtgenoot, Wenceslas keerde, was dit ten dienste van de graaf van Vlaanderen. Werd het leger van de graaf door de strijdmacht van Wenceslas niet tot staan gebracht bij de versterkte abdij van Affligem ? Zo dichtbij ! Bij Asse lagen beide legers tegenover elkaar. (Gesch. van Brabant. deel I door H. Van Der Horst). Kon dit hier geen van de uitvalspunten zijn die tot de militaire gordel behoorden, die de graaf rond Brabant probeerde te leggen ? Vanop de uitkijkpost van een donjon moest men van hieruit heel de Boekhoutberg kunnen overschouwen. De aarde en de doden zwijgen. Alleen in oude schriften of reeds verschenen werken, kunnen we beproeven iets terug te vinden.

Geertruyde was de kleindochter van de door ons uitvoerig besproken Godfried. Diens oudste zoon, haar vader, noemde eveneens Godfried. Diens zoon, haar broer, droeg weer dezelfde naam. Doch deze laatste stierf waarschijnlijk jong, had in ieder geval geen afstammelingen. Geertruyde zelf, was tot driemaal toe gehuwd, maar nakomelingen had ze evenmin. Zo ging het patrimonium van de van der Dilften - waartoe dan ook Ten Broeke behoorde - bij haar dood naar haar neven, de zonen van Peter. Walraven, de oudste, werd heer van Borchvliet en Hoogerheiden, zoals uit de zopas aangehaalde erfregeling blijkt. Jan erft van zijn nicht 1/3 van "de Merschen" en "thof Broeke". Dat het hof binnen de genoemde gracht of omwalling bestond uit een kasteeltje en een hoeve vertelden we reeds vroeger. Welke gronden juist bedoeld worden met de "Merschen" kunnen we slechts gissen. Er is in de eerste plaats de Keelman waarop het hof staat, daarbij aansluitend het Weyveld, de Vierbunder, verder het Kerseveld en de Wildebeekmeersen. Dit alles op het grondgebied Denderhoutem.

"De petrie van Welle", zou kunnen betrekking hebben op dat deel van het patrimonium dat gelegen was op het grondgebied Welle : Langemeers, Zevenbunder, Wolfbos, Groot Moortelveld, Broek.

Petrie van Welle zou ook kunnen neerslaan op het geheel der goederen van Ten Broeke. Hoewel het gebied zich over 3 gemeenten uitstreckte en de woonerven op het huidig grondgebied Denderhoutem waren gelegen, mag men niet vergeten dat de gemeenten toen nog niet waren wat ze later werden. Het waren meer parochies met de kerk als centraal punt. De grenzen van de goederen der heren speelden mede een rol. De kerk van Welle was veruit het dichtst bijgelegen, zodat de inwoners van het hof, voor het vervullen van hun godsdienstige plichten en hun relaties met de plaatselijke geestelijke herders, op de kerk en parochie van Welle waren aangewezen. Ten andere, vóór dat Terjoden een eigen voorlopige kerk had, gingen de mensen van Terjoden-Dries ook daar ter kerke. Hun kinderen liepen er school - voor zover ze toen naar school gingen.

We hebben lange tijd gedacht dat het wel Catharina moest geweest zijn die Ten Broeke als bruidschat mee in de huwelijksboot kreeg.

Uit de aangehaalde erfregeling van Gheertruyde, blijkt het tegendeel. Er is nog een tweede bewijs hiervoor - hoewel terug door deductie. Nergens in de stambomen en de goederenbeschrijving van de familie van Liedekerke, vonden we dit Ten Broeke vermeld.

We hadden eveneens gedacht dat de familienaam Van Den Broeke van Catherina voor de naamgeving van het hof was gebruikt. Nu zou eerder blijken dat deze naam aan haar reeds bestaande familienaam, van Liedekerke, pas na haar huwelijk met Petr, en juist tengevolge van haar verblijf op het genaamde goed, werd toegevoegd. Wellicht heeft ze na de dood van haar echtgenoot dit goed beheerds, zoals later Joanna Oudaerts dat zal doen. Het is echter mogelijk, zelfs waarschijnlijk, dat ook zij het geheel van goederen hier heeft aangedikt met de aanzienlijke Helle, wellicht ook met het Broekveld en Hoog-Broekveld, vermoedelijk ook met het Arendsveld. Al deze gronden gelegen op Erembodegem-Terjoden.

In 1983, verscheen bij de uitgeverij Lannoo-Tielt, het prachtige boek samengesteld door Jozef Bossu "Vlaanderen in oude kaarten". Er komen verschillende kaarten in voor waarop de verblijfplaatsen van de heren - heerlijkheden, sterkten en praterijen - worden aangeduid met het typische erkenningsteken van deze : d'. Ten Broeke hoort er telkens bij.

In de bocht die Bonte- of Molenbeek ter plaatse maakt, is nog steeds makkelijk een deel van wat de omwalling moest geweest zijn te herkennen. Tot na wereldoorlog 14-18 waren er nog steeds bredere instulpingen, die putten vormden, eertijds gebruikt om vlas te roten. De doodgewone Mottebrug is waarschijnlijk een schamele herinnering aan een vroeger ophaalbrug.

(vervolgt)

Amandine Temmerman

BRANDBESTRIJDING TE HAALERT BEGIN VORIGE EEUW

Zoals blijkt uit de notulen van de gemeenteraad van 28 januari 1818 vonden onze bestuursleden het weinig opportuun een brandspuit aan te kopen. De Haaltertse blussers waren voldoende uitgerust om eventuele vuurhaarden te bestrijden !

Na de discussie noteerde de sekretaris volgend verslag :

"Den raad bemerkende dat in de Gemeente de aanschaffing van ene brandspuit nodeloos zou zijn, terwijl de meerderheid der woningen met strooy zijn gedekt, de zelve te veel verdeeld zijn als ook dat de wegen bij winter-tijd slecht zijn en overwegende dat in de gemeente de navolgende blusgereedschappen : eenen haak van 8 ellen lang met touwen, twee hakennvan 6 ellen lang met touwen, 4 ladders van verschillende lengte en een linnen dakkleed van 6 ellen, is den Raad van gevoelen dat in de gemeente geen-zondere brandblusgereedschappen met nut zouden kunnen aangeschaft worden".

Getekend : Raadsleden, Burgemeester De Ruddere en de Sekretaris.

W.D.L.

RAG - Haaltert, modern nr. 2.

De eetvork of "frinket" : Historiek en benaming

Opzet

Dit artikel is het eerste van een reeks bijdragen over de benamingen van volkshuisraad in de 4 deelgemeenten Denderhoutem, Haaltert, Heldergergem en Kerksken, waarbij steeds volgens hetzelfde stramien zal gewerkt worden. Van het te bespreken begrip bepalen wij eerst de (volkskundige) geschiedenis, daarna bespreken wij de verspreiding en de etymologie van de woordtypes. Voor een meer uitgebreide studie verwijzen wij naar onze eindverhandeling (1), waar wij vanuit dialectologisch opzicht hetzelfde deden voor 31 gemeenten uit onze buurt.

Korte historiek van de eetvork

De verre oorsprong van dit stuk eetgerei is ons eigenlijk onbekend. Wat we wel weten is dat het, in tegenstelling tot de lepel en het mes, niet altijd een deel van het tafelgerei is geweest. Zeker is ook dat de gewoonte om eetvorken te gebruiken onze streken bereikte vanuit Italië, van waar haar verspreiding in Europa was begonnen (2). Weyns veronderstelt dat de eetvork bij ons voor het eerst gebruikt werd in de hogere sociale klassen in de 16e eeuw. Hij had dan twee tanden en was van zilver gemaakt. Pas in de 18e eeuw daalt het gebruik ervan af naar de lagere standen (eerst de kleine burgerij, daarna het gewone volk). De vork wordt dan kleiner, heeft 4 tanden en wordt meestal vervaardigd uit al dan niet vertind metaal.

Opmerkelijk is verder ook nog dat het gebruik van een tafelmessen samen met de vork tot vrij recent volledig op de achtergrond is geraakt. Veel (oudere) mensen eten nu nog met de vork in de rechterhand. Het vlees wordt dan vooraf gesneden of gewoon in de hand genomen. Eens de vork dus in gebruik heeft hij het mes verdrongen als specifiek tafelgerei.

Verspreiding en etymologie van de typewoorden

In de 4 deelgemeenten vinden we als typewoord frinket, een vorm die noch bij Van Dale, noch in een van de dialectwoordenboeken over onze provincie te vinden is. Wat we daar wel optekenden waren vergelijkbare vormen zoals verket, forket of fourchet.

---

(1) W. Minnaert : "Lexicaal-geografisch onderzoek naar de benamingen voor huisraad in 31 gemeenten in de Denderstraak", R.U. Gent 1983 (niet gepubliceerd)

(2) Zie hieromtrent J. Weyns : "Volkshuisraad in Vlaanderen" D 12, p. 563

Waar komt de eigenaardige vorm frinket nu vandaan ? De lezer die even bij de etymologie (oorsprong) en dit woord heeft stilgestaan, heeft wellicht al uitgemaakt dat dit woordtype verwant is met het Franse woord fourchette. Zo eenvoudig liggen de zaken echter niet; fourchette is immers nog geen frinket. Daarom zijn wij van mening dat de vorm is ontleend aan het Picardische (1) fourquète (2) of fourquette (3), bij ons omgevormd tot forket.

Deze onnederlandse benaming heeft dan een aantal klankwijzigingen ondergaan,↑ zoals de verdoeffing van o tot ð, wat dan later weer gevocaliseerd en verscherpt werd tot i; metathesis (overspringing) van de r (forket naar froket), en invoering van de n. Het is echter erg moeilijk om op te maken in welke volgorde deze taalkundige verschijnselen zijn opgetreden.

Als je dus de volgende keer "frinket" in je linker- of rechterhand neemt, denk er dan eens even aan dat men pakweg 300 jaar geleden bij ons al hetzelfde deed. Smakelijk !

NOOT :

1. Volkshuisraad in Vlaanderen - J. Weyns

2e deel, blz. 524

Ijzeren lepels zijn in de volkswoning blijkbaar omstreeks het einde van de 19e eeuw voorgoed in zwang gekomen.

Ze werden voor elke kermis vertind door een rondtrekkende "pottefeer" of ketellapper, die zich te gepasten tijde op het dorpsplein had neergelaten. Hadden ze hun glans weer verloren, dan werden ze een paar keer in de maand met wit zand uitgeschuurd.

2. Uit "Ons Heem" Jg. XVIII, blz. 155-156

..... kwamen er vroeger, éénmaal per jaar, een paar man rond in het dorp om de ijzeren lepels en vorken welke in het huishouden werden gebruikt, op te halen en deze een paar uur later terug te bezorgen gans fonkelend nieuw .....

..... in een heet gestookte ijzeren pot voor 3/4 gevuld met een wie weet wat nikkel-legering, voltrok zich de eigenlijke metamorfose der oude lepels, welke er na een korte onderdompeling glanzend-nieuw werden uitgehaald.

3. Uit "Standaard Encyclopedie".

Tin (Stanium)

Is een zilverwit metaal dat bij 220° C smelt.

Het bladtin van vroeger wordt nu vervangen door aluminiumfolie.

Tin wordt vooral gebruikt voor bedekken van andere metalen zoals ijzer...

W. Minnaert

1. Het Picardische is een Franse dialectgroep waarvan het gebied kan worden gesitueerd in het noord-oosten van Franrijk.
2. H. Hecart : "Dictionnaire Rouchi-Français", Valenciennes 1834, p. 216
3. L. Vermesse : "Dictionnaire du Patois du Flamand Français, Douai 1867, p. 251

Denderhoutemse Buitenpoorters van Aalst en Geraardsbergen

Een poorter is een burger van een stad. Doordat de landsheer aan bepaalde steden voorrechten verleende, groeide de betekenis van het poorterschap. Later werden ook burgers van buiten de stad toegelaten tot het poorterschap.

Wenste iemand het poorterschap der stad Aalst te verwerven, dan verscheen hij voor twee schepenen en zegde zijn naam en familienaam.

Dan antwoorde één van de schepenen :

"Hier beloofde onsen gheduchten heere ende prinche, den grave van Vlaenderen en van Aelst, goed ende ghetrouwe te zine ...".

"Doedie ?" Dei persoon zeeght : "ja ic".

Ende dan zeeght de scepene hem doende alvoren upsteken twee vingheren ten heylighen weert ... En de poortere zeeght : "ja ick" ...

Uit : "Costumen van de twee steden ende lande van Aelst".

Van E.H. De Brouwer en M. Cornelis verscheen een bewerking van de "Buitenpoortersboeken van Geraardsbergen". 25 000 van onze voorouders worden er in vermeld, velen met naam van vrouw, sommigen met beroep, meestel met de naam van de vader. Dit per gemeente die alfabetisch worden gerangschikt.

De taal en schrijfwijze brachten hier veel moeilijkheden mee. Zo was Outer gewoonlijk Atert. Kerksken werd regelmatig verwisseld met (Marke)-Kerkem. Inwoners van Aaigem zijn eveneens te vinden in Ouwegem (nr. 193 blz. 397). De dialekt-uitspraak van Aaigem luidt nu nog ongeveer "Ouwegem". In het Stadsarchief te Aalst berust een boek met buitenpoorters gerangschikt per gemeente.

In het Rijksarchief te Gent liggen nog 4 bewaarde poortersboeken van Aalst. Van al deze bestaat nog geen bewerking. Nochtans zijn de genealogische gegevens onschatbaar.

Inschrijvingen als buitenpoorter van Aalst konden ook gebeuren in St. Lievens Houtem en in Ename tergelegenheid van de jaarmarkten.

Het poorterschap bracht vele voordelen mee : ze werden onttrokken aan de rechtspraak van eigen vierschaar, genoten ook financiële voordelen bij overlijden en erfenissen.

Vele steden hadden buitenpoorters, vele boeken zijn verloren. Buitenpoorter werden gewoonlijk alleen handelaars en begoede personen.

Rond 1580 zijn velen gevlucht wegens godsdiensttwisten; vooraleer ze later aaezelend terug uit Holland terugkwamen verwierven ze eerst het buitenpoorterschap van Sas-van-Gent en ander noordelijke steden. De meeste boeken zijn hier echter verloren gegaan.

In het Rijksarchief te Gent, inventaris van "Land van Aalst" nr. 2039 vinden we voor Denderhoutem :

Joosijne de Backere fa. Jans es poortresse fourain bedegen den 12 nov. 1652 ten Jaermarct St. Lievens Hautem.

Present : Waesberghe en Beeleere, schep.

Jaecques de Smet fs. Pieters jongman es poorter fourain bedegen den 12 nov. 1653.

Present : dheeren Mr. Jan Gauditiabois ende Charles de Bremaecker, schep.

Elisabeth Geuns fa. Cornelis wed. van wijlent Jan Sterck es poortresse fourain bedegen der stede van Aelst.

Present : Jan Baptista Mooix ende Romain Corteulx, schep. desen 12 juni 1658.

In Denderhoutem ..... van Lure filius Jacques es poorter fourain bedegen der stede van Aelst ter presentie van dheeren Jan de ..... ende Christiaan ... schepenen, desen 17 febr. 1667.

Int selve ..... de Feyter fs. Pieters es poorter fourain bedegen der stede van Aelst ter presentie van dheeren Jan de ..... ende Adriaen van der Meulen, schepenen, desen 7 jan. 1668.

Int selve Cornelis Beeckman fs. Pieters en Elisabeth Kieckens fa.

Adriaens sijne huysvr. zijn poorters fourain der stede van Aelst bedegen ter presentie van dheeren Jaecques de Craecker ende Adriaen van der Meulen, desen 14 jan. 1668.

Adriaen Moock fs. Gillis ende Cornelia van Houdenrode fa. Gillis sijne huysvr. zijn poorters fourain der stede van Aelst bedegen op de 3e aug. 1669 ter presentie van dheeren Judocus Guens ende Adriaen van der Meulen.

In Denderhoutem Cornelis Coppens fs. Adriaen ende Josijne van Restel fa. Joos sijne huysvr. zijn poorters fourain bedegen der stede van Aelst ter presentie van dheeren Adriaen van der Meulen ende Frans van Raffelghem, schepenen, desen 7 oogst 1669.

In Denderhoutem Cathelijne Raes fa. Adriaen es poorteresse bedegen der stede van Aelst ter presentie van Jan Bapt. Moockx ende Charles de Bremaecker, schepenen, desen 7e meye 1680.

In het Stadsarchief te Aalst vinden wij als buitenpoorters van Aalst voor :
XXXIX Denderhoutem :

1. Cornelis van Erdonck fs. Joos ende Angèle van den Bogaert fa. Joos 1588	4. Ghijsbrecht Goossens fs. Jans ende Maria Moockx fa. Pieters 1586
2. Gillis Taelboom fs. Niclaes ende Paulijne Persoons fa. Mathijs	5. Jacob de Sadeleer fs. Adriaens ende Pirijne Schutters fa Pieters Nu Anna Raes fa. Merten 1586
3. Adriaen Beeckman fs. Pieters ende Mayke Bayens fa. Pieters	6. Merten Wijnant fs. Joos

7. Jan Eeman fs. Gillis ende Lysbette Scrijffvers fa. Jans 1586 8. Laureyne Sonck fa. Claes wed. Ph. van de Perre 9. Pieter de Dijn fs. Pieters ende Cathelijne Kieckens fa. Lauereys. Nu Catelijne Pauwels fa. Jans 10. Gabriel de Greve fs. Pieters en Lyvijne Suens fa. Jacops 1588 11. Cornelis de Piret fs. Jans ende Mayke van Hole fa. Heynr. 1588 12. Pieter Pipejans fs. Joos ende Jenneken van Ronsele fa. Adriaens 13. Eloy van de Perre fs. Joos ende Pauwelijne Snaeyers fa. Jacops 1589 14. Daneel Schoteyman fs. Pieters ende Margriete van de Speecke fa. Hendrickx 15. Cornelis Coppens ofte Coppenholen fs. Adriaens ende Jenneken vd. Stricht fa. Jans oft Adriaens 16. Adriaen de Haseleere fs. Adriaens 17. Gillis Pauwels fs. Willems ende Barbette Schaermans fs. Rogiers 1593 18. Robbrecht Smet fs. Hendr. ende Paschijne van de Storme fa. Lauerijs 1593 19. Claes de Puttere fs. Gillis ende Magdalena Svriesen fa. Adriaens. Nu Nelleke Snyaert fa. Nelis 1593	20. Robbrecht van der Storm fs. Lauers ende Betken Scoteyman fa. Jans 1593 21. Jan Callebaut fs. Jacobs ende Paschijne Soncx fa. Pauwels 1593 22. Adriaen van Suyvendael fs. Symoens ende Lysbette Callebaut fa. Joos 1593 23. Pieter van den Steene fs. Joos ende Lysbette Smedts fa. Marcx 1596 24. Guillam Claus fs. Jans ende Joosijne Vijfvermans fa. Joos 25. Gijsbrecht van der Paelt fs. Thomas ende Cathelijne Schockaert fa. Pieters 26. Cornelis de Leeue fs. Jans ende Naynten Persoons fa. Arents 1589 27. Naenten Goossens fa. Joos 28. Adriaene van der Hulst fa. Gillis wed. Adriaen Beeckman fs. Adriaens 29. Adriaen Beeckman fs. Jans ende Anthonijne van der Smessen fa. Fransoys 30. Gillis Callebaut fs. Willems ende Joanne Lievens fa. Joos 1590 31. Cornelis de Meyere fs. Lauereys ende Anna Grijsels fa. Jans 32. Cornelis Muylaert fs. Gillis ende Jenneken Cobbaert fa. Adriaens

33. Lieven Ghijsels fs. Pauwels ende Lysbette Callebaut fa. Jacobs, wed. Lieven Cobbaert 34. Adriaen van den Daele fs. Jans ende Pirijne Helis fa. Willems 1588 35. Gillis de Herde fs. Paschiers ende Bettie Sluyts fa. Jans 36. Adriaen Kieckens fs. Lauereys ende Geertruyde Cobbaert fa. Joos 37. Cornelis Sluysens fs. Cornelis ende Josijne sVlaminckx fa. Joos 1597 38. Jan Schoteyman fs. Pieters ende Margriete Pauwels fa. Willems Nu Joos de Poysleer fs. Jans 39. Jan Baeyens fs. Amant ende Cathelijne Pauwels fa. Jans 40. Pieter Muylaert fs. Gillis ende Amelberghe van Gloutem fa. Andries 1596 41. Ernoult van der Weeden ende Cathelijne van den Daele fa. Jans 1596 42. Joos Coppens fs. Cornelis ende Mayken Grijseels fa. Loys Nu Anna Coppens fa. Jans 1595 43. Jackemijne Sweerts fa. Jacobs weduwe Pieter Cobbaert 44. Gillis de Bruyne fs. Pauwels ende Neeleken sConinx fa. Jans Nu Lysbette Geuns fs. Pieters 1595 45. Niclaes Pijstroen fs. Geeraerts ende Cathelijne sNuls fa. Marcx	46. Steven Kieckens fs. Raes ende Cathelijne Lievens fa. Joos Nu Pirijne Ooghe fa. Jans 1593 47. Fransois Thirasbosch fs. Galiets ende Cathelijne Wasteels 1597 48. Lieven Gijssels fs. Pauwels 1596 49. Joos van Hauwenhove fs. Michiels ende Anna van den Steene 1598 50. Cornelis Cobbaert fs. Jans 51. Pieter Raes fs. Jans ende Paschijne Saleer fa. Jacobs 1600 52. Adriaen de Feyter fs. Gillis ende Jenneken Pieters fa. Jans Nu Naytien Taelman fa. Pieters 53. Willem Cobbaert fs. Joos ende Joosijne Stercx fa. Pieters 1600 54. Emount Moock fs. Cornelis ende Genneken Cobbaerts fa. Adriaens 55. Machiel Clonis fs. Cornelis ende Adriaene van der Hulst fa Gillis 56. Margrite Walckiers fa. Willems uxor Joos Kiekens 1601 57. Pieter van den Steene fs. Adriaens ende Catelijne van Mechelen 1601 58. Cornelis Moock fs. Pieters

59. Pieter van den Steen fs. Joos
ende Cornelia .....
fa. Jacobs 1602
60. Jan van Mechelen fs. Pieters
ende Tanneken ..... Nu Pirijne
Bayens fs. Jans 1602
61. Piter van der Hagen fs. Adriaens
ende Martijne Costers fs. Gillis
1602
62. Cornelis Praet fs. Adriaens
ende Janne van Iperen
fa. 1602
63. Jasper Mook fs. Jans
ende Jeia Kijkens
fa. Raes
64. Marijmus Sack fs. Niclaes
ende Janne Pissroen
fa. Claes 1604
65. Cornelis De Doncker
fs. Adr. 1604
66. Margriete Vits fa. Jacobs
weduwe Lieven van Pouke
67. Jan Pauwels
fs. Jans
68. Hendric van Destele
fs. Jans
69. Dries Wijnant fs. Joos
ende Mayke Seminck
fa. Pipers 1607
70. Gillis Eeman fs. Jans ende
Pirijne Steps
fa. Jans 1607
71. Heer Cornelis Bayens
72. Gillis Spreyts fs. Gillis
73. Lieven Schoteyman fs. Neels
74. Cornelis Cobbaert fs. Jacobs
ende Pirijne Berchmans
1608
75. Piter Grijseels fs. Lowys
ende Cornelia Walckiers
fa. Gillis 1609
76. Lieven Taelman fs. Pieters
ende Josijne Cobbaert
fa. Joos 1609
77. Hans Beeckman
fs. Adriaens 1609
78. Gillis Geuns fs. Joos ende
Josijne van der Straten
fa. David 1610
79. Joos van Neste fs. Adriaens
ende Jenneken Goosens
fa. Gijs 1610
80. Jaques Ooge fs. Jans ende
Catherijne Eenens
fa. Adriaens
81. Adriaen van der Stockt fs.
Jans ende Cathelijne van den
Brempt fa. Jans 1611
82. Cornelis Moy... fs. Nelis
ende Jenneken Coppens
fa. Jooë
83. Piter Voncke fs. Nelis ende
Jenneken Gijsels
fa. Hendr. 1613
84. Jonckheer Carels Philips
de Beyne fs. Reynauts
1613
85. Jan de Nuwenrode fs. Adriaens
ende Jenne Moylaerts
1613
86. Jonckheer Merten van Oppe
fs. Philips 1614

Klokkenhistoire te Heldergem

In het jaar 1716 bevond zich in de kerk van Heldergem een klein klokje van 250 kg. dat betaald werd door de kerk en waarvan het geluid nauwelijks hoorbaar was. Daarom werd besloten een schrijven te richten tot de heren van de Raad van Vlaanderen om te trachten een grote klok te bekomen, ten laste van de prelaat van de St. Adriaansabdij te Gerardsbergen, die de grote thiendeheffer was te Heldergem.

Hier volgt de tekst van de brief die geschreven werd op 7 augustus 1716 (1) :

Aen hooghe ende moghende heeren,

Mijn heeren van den raede van Vlaanderen,

Supplievende verthoonen Revrentelijck Meyer Burgemeestere Schepenen, poincters setters notable ende groote ghelande der prochie van Heldergem lande van Aelst. Hoe dat binnen de prochiale kercke van selve heldergem ofte dessels thooren niet en is eene thiende clocke omme de insetene te roepen totten dienst Godts, dan wel ende alleene een cleen clocken hier te vooren ghemaectt ende becostigh van wegghen de kercke ende armen mitsgaeders insetenen van al daer wiens gheluyt de naerbuerighe personen van de selve kercke nauwelijckx en connen hooren ende al ist dat den eerw heer Prelaet van de Abdije van St. Adriaen tot gheeraertsberghe wel hadde behooren als grooten thiendeheffer binnen de selve prochie de supplianten ende hemlieden ghemeente te voorsien van eene behoorelijcke thiende clock ende de selve t'sijnen coste te doen hanghen in den thooren der ghemelde hunne kercke ende de selve tonderhuden blijft hij van dies te doen inghelicke nietjeghenstaende menighvuldigh aensoekinghe bij de supplianten daer toe ghedaen immers hun van tijd tot tijd vuytstrijckende met toese gh van selve thiende clocke te sullen doen maecken in hunnen thoren doen op hanghen ende becostighen nochtans sonder effect tot supplianten grooten intreste ende schaede als van hunne ghemeente die op den wilden bocht naer de goddelijcke diensten ende sonderlijnghe der gone van misse op sondaeghen ende heylighdaeghen seer dickwils te late comme bij faute van dat der selver kercke niet en is voorsien van een thiende clocke omme met het gheluyt van dien totte selve goddelijcke diensten ingheroepen sijnde hun teijdelijck in de ghemelde prochie kercke te commen vinden oorsaecke de supplianten kun keeren tot het hof.

---

(1) Boek register der archieven - Kerkarchief Heldergem

Biddende 't selve believe ghedient te wesen den voornoemden heere prelaet der ghemelde abdije van St. Adriaen tot gheeraertberghe tordoren ende diesnoodt te condemneren vuyt den hoofde als vooren te leveren eene groote ofte behoorelijke thiende clocke die in het stille weder can ghehoort worden door gheheel de extiende van voorseyde prochie ende de selve tsijnen coste te doen hanghen ende onderhouden in den thooren van de voors prochie mitsgaders ter causen van sijn dilay in alsulcken kosten schaden ende intresten als de supplianten ende hemlieden ghemente daer door sullen bethoonen gheleden thebben ende alsnoch te lijden mede oock in de kosten van betrecke ter taxatie

't welcke doende etc

R. Billiet

Met deze aanvraag hadden ze meer geluk want op 7 januari 1717 werd een overeenkomst gesloten tussen de pastoor van Heldergerm en de prelaet van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen. Hier volgen de voornaamste punten van het contract uit de originele tekst (1) :

De meyer, Burgemeester ende schepenen mitsgaders pointers ende notabele ingeseten der parochie van heldergem land van Aelst gesien hebbende het accoort van den pastoir der voorscreve parochie uyt hunne naeme tusschen hem ende den Eerw. Heere prelaet der Abdije van Sinte Adriaene tot geraertsberghe als grooten thiende heffer van ' voorscreve heldergem gemaekt op den sevensten January van den jaere 1717 ende dat over eene tweede clocke aldaer te hangen in den thoren sijn het selven door desen tegenwoordigen instrumente accepterende appereerende ende met alle minnelijckheyte aen nemende sonder voorder versoeck ofte moegelijckheyte dies aengaende te sullen maken in conditie ende forme als volgt :

Dat den Eerw. Heere prelaet voor eene liberale aelmoesse voor het betalen van de nu gecochte clocke aldaer te hangen sal contribueren eene somme van hondert pattacons int courant geld ende boven dien een behoorelijck gescheden antipendium voor ieder van de autharen staende in de kercke van het voorscreven heldergem. Den Eerw. Heere prelaet ofte sijn Abdije sal altijd verpliecht blijven tot de nootsakelijcke reparatie van den hoogen koor ende de sacristey alles laetende op den ouden voet ofte forme als voor dese.

Desen contracte hier boven vermeldt wij Meyer, Burgemeester scepenen mitsgaders pointers ende notabele ingeseten der parochie van heldergem accepterende ende aggreerende gelijk wij mits desen sijn doende ende

---

(1) R.A. Ronse. Archief van de St. Adriaansabdij - Inventaris nr. 523.

beloven heyt te sullen volbrenge ende in teecken der waerheyt hebben den selven met ons eygen hant ondertekent acte in heldergem dese 31 Ja. 1717

Joannes De Swaef, Andonis Bruyse, Pieter Plancaert, Jan meganck,
Pieter Fiermans, Gheraert Anteunis, Joos Donus Dhaseleer,
Joos Dhaseleer, Pieter Anthonus en Pieter Schoupe.

De Troyer Roger

UITSPRAKEN BEGIN 17e EEUW (vervolg)

Op 19 september 1630 werd Jan Smet, gehuwd met Lysbette Schockaerts, die overspel pleegde met zijn dienstbode Lysbette Symoens, werd door de schepenbank van de Schijvink te Haaltert veroordeeld om op bedevaart te gaan naar O.L.Vrouw te Malle, er te biechten en te communiceren (waarvan hij een bewijs diende voor te leggen). Verder moest hij in de kerk van Haaltert voor het H. Sakrament een witte kaars van drie pond offeren en een boete van 24 gulden aan de dorpsheer betalen, naast de proceskosten.

Jan Smet, van Kerksken, was evenwel sinds 15 juli 1617 buitenpoorter van Aalst, met als gevolg dat de burgemeester en schepenen van Aalst op 12 oktober 1630 eisten dat hij uit de gevangenis werd ontslagen en aan de rechtspraak van de stad Aalst onderworpen.

Op 29 oktober 1630 sloeg Pieter Meganck, zoon Gillis, gehuwd met Francijne sGrooten, zijn broer Adriaen dood, ten Ekent op den Dries. Pieter was doende "met het affcappen van seker perenboom staende inden lochtinck" van beide ("onvercavelt ende onverdeelt"). Adriaen verzette zich hier tegen. Er vielen beledigende woorden, waarbij Pieter o.m. riep: "bruyt van stier ... ick sal tbijl in u hessebecken cappen". De vrouw van Pieter kwam tussen beide en zij gingen van mekaar weg. Kort nadien wierp Pieter met een bijl naar Adriaen, zonder hem evenwel te treffen. Beide grepen nu naar de bijl: Adriaen kreeg de bijl in handen, waarop Pieter een "gracht schuppe" greep en hiermee zijn broer "in slincke zijde" sloeg. Hierna brachten Pieter en zijn vrouw Adriaen binnen in hun huis, waar zij hem neerlegden, terwijl hij kort nadien de geest gaf.

(vervolgt)

Jozef De Brouwer

Beelden uit mijn kinderjaren

18. ALLERLEI

- Kort na de wapenstilstand in 1918 werden in een café van de Hoogstraat enkele filmfrequenties over de oorlog gedraaid. Een hele gebeurtenis, en niet alleen voor de jeugd. Was de fotografie reeds de kinderschoenen ontgroeid en niet langer een zevende wereldwonder, dan zorgden de eerste "levende beelden" voor een ware omwenteling en waarvan geen dorping het procédé snapte. Bovendien was het technisch nog een stuntelig vertoon : schichtigdoende mannetjes op het scherm, ratelende projector, filmlasbreuken en andere defecten om de haverklap.

- De eerste radio, rond 1922 (?) was ook nog niet lang dät. Het was koster Amand Jooris die zijn kerkzangertjes op de primeur in Haaltert uitnodigde. Met een naald geduldig een galena-steentje aftastend moest men de gepaste golflengte treffen om in het kopstel verre muziek te horen, zacht en broos, en die van Brussel (!!) heette te komen.

- In die tijd waren nog allerlei gewoonten in zwang die als nutsvoorzieningen konden doorgaan. We hadden het reeds over de dooi-barrelen en de klokkenluiders. Verder : om een brand te helpen blussen werden de dorpingen opgeroepen door het in alarmtempo kleppen van de kleine torenklok. Dat bereikte uiteraard niet zoveel oren (vooral 's nachts), met als gevolg dat meestal alleen kon worden gerekend op de goede wil van de bureu. Die moesten het dan maar trachten te klaren met emmers water uit eigen steenput.

Branden deed het overigens wel eens méér dan nu. Kon het ook anders met die petroleumverlichting ? Hout en stro (dak) waren daarbij, als bouwmaterialen, dankbare prooien voor de vlammen.

- De goegemeente op de hoogte brengen van verordeningen en ander gemeentelijk nieuws was taak van de veldwachter. Maar dan alleen 's zondags, na de hoogmis, de kerkgangers toesprekend vanop de "stichel", een estrade van 2 vierkante arduinblokken dicht bij het kerkportaal.

Overigens diende "de stichel" ook nog tot podium voor zanglustige drinkebroers. Bij voorkeur 's nachts.

- Vele beroepen van toen zijn met de jaren, en om diverse redenen, uit de dorpsbedrijvigheid verdwenen. Zo de schoenlapper, met zijn lederen

voorschoot, zijn leest, zijn vlijmscherp mes, zijn hamer met ronde kop en zijn nageltjes waarvan hij er steeds een aantal in de mond nam omdat "tijd" ook toen al "geld" was. Schoenen aller slag werden vaak naar maat gemaakt, boeiend vakmanswerk waarop men niet uitgekeken geraakte. Bij de smid waren het dan weer de gengsterregen uit het gloeiende ijzer, de blaasbalg en het beslaan van de paarden waarvoor de straatrakers zich in het "hol van de leeuw" waagden, want keer op keer werden ze door de baas (Remi Baeten) als hij hen in de snoten kreeg, achterna gezeten. Wat op zichzelf al zo prettig was, zegge een compensatie voor onderbroken of gemiste kijkgenot. Een stiekem bezoekje aan de cichoreifabriek (het peekot van AM. Allemant) verliep volgens hetzelfde scenario. Hier was de bedoeling (naast de attractie van het snijden van de wortelen, het drogen in de dampende ast, het branden in de draaiende trommels en het malen tot gruis) enkele "peesjiekken" mee te graaien. Dat waren gebrande stukjes cichoreiwortel, droog en bitter, maar zo gegeerd door de schooljeugd. Ikzelf, als neef van de baas, zette er zelfs een bloeiende ruilhandel mee op.

Dan waren er nog de maalderij van Boeykens (nu garage Racing), een krullollendraaijerij, een mandenmakerij, een klompensnijderij en een kuiperij. Voor de nieuwsgierigheid ongetwijfeld boeiende ervaringen, maar helaas ontoegankelijk voor jeugdige buitenstaanders, zodat ik het bij deze summiere opsomming laten moet.

- Het slachten van een zelfgefokt varken bood altijd, en niet alleen bij de boeren, heelwat belevenswaardigs. Ik noem maar : kelen, bloed opvangen, branden en "trippen" maken. Uitschieter was nochtans het te grabbel gooien van de tenen waaraan nog altijd wat te kluiven bleef. Lekker ? Nu ja, het was in de strijd veroverd en gratis voor niets.

- Traditiegetrouw kreeg een boreling bij zijn doopsel meestal de naam van peter of meter mee. Die lieten daarmee een verworven recht gelden. Kerkwettelijk mocht het alleen de naam van een heilige zijn, maar wat waren die van peter en meter anders dan ?

- Het grootbrengen van een kind was reeds vanaf de geboorte eigentijds, beginnend met het "boenjelen", d.w.z. het stevig inwikkelen tot een onbeweeglijk klompje armen en benen.

Een wieg was toen weldegelijk een wieg : een schommelbedje. Door het schommelen staakte de kleine zijn gehuil en sliep na een tijdje in. Zijn eerste pasjes zette hij in een wijm : een soort houten keurslijf op wieltjes waarmee hij om de haverklap deuren en meubelen ramde. "Papa" en "mama" hoorde men alleen, dus heel uitzoenderlijk, bij de goede klasse; eigenlijk om zich van het gewone volk te distantiëren.

Jonggehuwden dachten toen in geen jaren aan bouwen. Met tweedehandsmeubelen namen ze hun intrek in een huurhuis of gingen voor een tijdje bij de ouders inwonen.

Maar als er werd gebouwd kwam onder de eerste steen een kopermuntje van 1 centiem, het kleinste gangbare geldstukje, begin van de toekomstige rijkdom.

- Warenhuizen bestonden nog niet; iedere winkel hield zich strikt aan zijn specialiteit. Zelden kon men er iets kopen in voorverpakking. Suiker, rijst, koffie, erwten, dadels, vijgen, chicorei (om maar die te noemen) gingen in papieren zakken, na afweging op de baskuul, over de toog. Op vele plaatsen gleden de nikkel- en koperstukjes dadelijk door een gleuf in de geldlade, kwestie van het de potentiële ladelichters onmogelijk te maken.

- De arbeider kon toen nog niet terugvallen op een vakbond om zijn belangen te verdedigen. Er was werk teveel, de bazen konden naar willekeur handelen en "staken" stond nog niet in het woordenboek.

Werk tevee, want machines waren zeldzaam en die moesten dan nog met de hand worden bediend. Tenzij men over een stoommotor beschikte, in afwachting dat de elektriciteit ook daàr z'n toepassing zou krijgen.

- De Dreef, met zijn dubbele rij bomen, toen nog die naam waardig, kreeg op geregelde tijdstippen het bezoek van een paar zigeunerwoonwagens. Het donkere volkje, met zijn groezelig geklede kinderen, stond bij de bevolking lang niet in een geur van heiligheid omwille van de ongure reputatie (dieverij) die het voorafging. Precies daarom dat de Haaltertse jeugd er zoveel belangstelling voor toonde, zij het dan vanop een veilige afstand.

19. HET STANDVERSCHIL

Tussen rijk en arm was de kloof, qua bezittingen en levensstijl, beduidend breder dan nu.

De rijken woonden doorgaans in grote, witgepleisterde huizen, reden de eerste auto's, rookten sigaren, liepen naar stand gekleed, hadden hun gereserveerde plaatsen vooraan in de kerk, maakten zich met "parler français" onverstaaanbaar voor de dienstboden.

Omwille van het prestige werden ze als bestuursleden van de diverse verenigingen aangetrokken, hoe onbeduidend hun talenten ook mochten zijn.

De armen waren arm van huize uit en bleven het, op een uitzondering na. In de meeste gevallen was dat te wijten aan de drankzucht van de man, zoal niet van de vrouw. Een stomdronken slaper ergens onder een haag of op een plankier was lang geen curiosum, en men ging er dan ook ongeïnteresseerd aan voorbij.

Ze huisden in krotten, vaak met aarden vloer en met een minimum aan, dan nog aftandse, huisraad. Hun kledij was navenant : lompen die in geen maanden een was- of herstelbeurt hadden gekregen. Armoe en ellende troef.

Dronkenschap, onwetendheid en het (nog) ontbreken van voorbehoedsmiddelen - wellicht ook godsdienstige scrupulositeit - zorgden precies in dié gezinnen voor het "rijkste" kroost, gedoemd om een jeugd lang gebrek te lijden in ieder opzicht. Kindergeld, dopgeld of enige andere sociale steun bestond immers niet; wie niet werkte (ziekte, bedrijfsluiting, e.a.) ook geen loon of vergoeding trok.

De nood het hoogst werden de kinderen dan maar ingezet. Bedelen aan rijkemansdeur (oudere noodlijdenden, maar dan vooral vreemdelingen, kwamen ook wel eens aanbellen) was officieel wel niet toegelaten maar oogluikend getolereerd. Ze sprokkelden hout in het bos, brandvoorraad voor de winter. In oogsttijd dweilden ze de akkers af om te "knollen" - d.i. met blote voeten de aarde omwoelen op zoek naar achtergebleven aardappelen - of verstrooide graanaren te lezen. Met kruiwagen, vuilblik en handborstel trokken z'er op uit om paardevijgen, toen nog royaal op de straatstenen gedeponeerd, te vergaren voor vaders moestuintje, alweer andere dure meststoffen gespaard. Onder gunstige omstandigheden aarzelden ze niet fruit en veldvruchten te gappen om niet met lege handen naar huis terug te moeten keren.

In de nood ontziet men niets : ik heb een arm vriendje gekend dat, als straf voor de ene of andere kwajongensstreek, thuis geen eten kreeg of op zolder werd gestopt tot etenstijd voorbij was. Compassieuze of door wroeging gekwelde rijke dames zorgden er wel eens voor dat arme communicantjes in een nieuw pak werden gestoken (geschonken of alleen maar geleend).

Arme mensen ? In onze buurt woonde een vrouwtje, samen met haar ziekelijke man en twee kinderen, en die moest trachten rond te komen met de opbrengst van een bescheiden snoepwinkeltje. Zo weinig zaaks, dat het allemaal netjes op een tafeltje kon worden uitgesteld. Met dat tafeltje verscheen ze iedere zómerzondag op de straat, vóór haar deur, tot grotere verleiding van de jeugd, wellicht ook met de bedoeling aan de volwassen voorbijganger een centje te verdienen.

Tussen rijk en arm stond, tenslotte, de lagere burgerij. Ambachtslui, handelaats, bedienden. Ze hadden het, al naar omstandigheid, goed tot bevredigend, waren daarmee tevreden en lieten de zon ook in andermans water schijnen.

(vervolgt)

Gilbert Redant

Een Vlaamsch wonderkind (2)

(originele tekst)

E. Pauwels

Mr. de Pastoor, en ik geloof niet dat men Constant ooit een onpuntig wordeken heeft hooren zeggen. Hij was een echte Van Lul, en vraag het maar of er nog veel familiën bestaan gelijk de onze".

De brave Ouderling vaagde een traan uit zijn oogen en ik, niet min aangedaan, reikte hem een glas water. Hij dronk, drukte mij de hand en ging voort :

Gewoonlijk was Constant in zijn gedachten verslonden; zijn geest hield niet op van zoeken naar nieuwigheden en zelfs in de herberg schoot hij somwijlen als uit eenen droom, als men hem aansprak;

... Baas Premereur deed er veel voordeel bij. Elkeen wilde door Constant gediend worden; de kommanden regenden. Groote kerk- en kasteelhorlogen werden geplaatst te Beveren, Doel, Kalloo, Hollandsche en Bel-sche Klinge, Kemzeke, Burst, Haaltert, Lokeren, Hulst, Sint-Antelinckx, Steendorp, Zottegem, enz. O, te Zottegem, daar gebeurde iets dat ik moet vertellen : Premereur had daar eenen beiaard geplaatst, maar er schortte iets aan en de baas kon het niet vinden. De uren en halve uren speelden en sloegen op zijn Zottegemsch. Op zekeren dag nam Premereur Constant mede. Men ging eerst bij den Eerw. heer Deken deo koffie met boterhammen voortzette. Onder 't koffijdrinken stond Constant op, hij verliet heimelijk de Dekenij en in gezelschap van den kerkbewaker klom hij in den toren. Met eenen hamer had en eene vijl..." De kerkbediende gaat het gevraagde gerief halen en na vijf minuten is de beiaard in orde. Constant keert terug bij zijnen meester die reeds rechte stond om naar zijn werk te gaan. "Waar zijt ge geweest, Constant ? Drink uwe tas uit, we gaan naar boven" - Zet u neer, meester, 't is niet noodig. - "Hoe, 't is niet noodig ?" - 't Is nu twee minuten voor negen ure, 't zal gaan klingen en slaan en juist zal het zijn". Premereur zet wijde oogen open; de Deken glimlacht en schudt het hoofd. Ja 't beiaardspel begint; 't is het aria van de uur; daar ontbreekt geen nootje aan, daarna slaat het negen slagen, noch min noch meer. Meester Premereur voelt zich vernederd voor den E.H. Deken, die den kleinen gast met bewondering aanschouwt. "Ja, 't speelde en sloeg juist om negen ure, maar hoe zal het gaan om 9 1/2 en 10 ure, mompelt baas Premereur ?". Constant verzekert dat beiaard en horlogie geen perten meer zullen spelen. Hij zegde de waarheid, alles bleef welgaan en 't was met volle tevredenheid dat de Heer Deken Constant de hand drukte en hem bij 't weggaan toeriep van op der dorpel des huizes : "Uw meester mag nu te huis blijven, kleine knecht, gij moet komen, als er iets hapert".

(vervolgt)

Restauratie

Kapel van O.L.V. van Bijstand Ter Heyden

Haaltert bezit slechts een paar van wat men noemt «Beschermd historische gebouwen». Eén ervan, de kerkhofkapel, kennen de meesten onder ons zeer goed.

Een oud bedehuisje werd in 1703 vervangen door de huidige barok kapel. Volgens de ons bekende bronnen gebeurde een eerste restauratie in 1903, waarover Pastoor De Pessemier schreef: «'t Was feest dan aan de kapel van O.L. Vrouw van Bijstand, het godsdienstig volk van Haaltert zal ze zich lang geheugen».

In 1983/84 werden terug belangrijke restauratiewerken uitgevoerd. De beëindiging ervan wil de Heemkring niet onopgemerkt laten voorbijgaan en wij dachten dat wellicht een glasraam in goede aarde zou vallen.

De tekening van de kapel, met er omheen de vlasvelden en de vlasbloem (de vlasteelt was eertijds zeer belangrijk in onze gemeente) werd uitgewerkt door glazenier Luc De Grom naar een ontwerp van Mevr. Amandine De Waegeneer-Temmerman.

Wij tippen op 50 glasramen (afm. 35 x 28 cm.) en dan wordt de prijs 1.600 fr.

Wil je er ook één? Bezorg dan onderstaande bon voor 1 april op het HK-sekretariaat of stort 500 fr. (voorschot) op rek. van de Heemkring.

Levering voorzien begin mei '84.

Naam : .....

Adres : .....

- bijgevoegd 500 fr.
 ik stort 500 fr. op rek. n° 439-5083061-63 van HK Haaltert.

Heemkring Haaltert, Sekretariaat Diepeweg 15, 9450 Haaltert (053/21 08 81)